

แรกเกิด - ๑๓ ปี

๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ เกิดในเรือกระแซง ตำบลแควใหญ่ ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ในครอบครัวพ่อค้าจีน มีพี่สาว ๑ คน

ต่อมาเตี้ยถูกจับคตีใช้แบงก์ปลอม แม่ตรอมใจจนเสียชีวิต

๒๔๗๑ เข้ากรุงเทพ มาพำนักกับหลวงพี่ที่วัดตรีทศเทพ เข้าเรียนชั้น ป.๑ โรงเรียนดำเนินศึกษา และย้ายไปเรียนชั้น ป.๓ โรงเรียนพญาไทวิทยาการ

๒๔๗๔ นางสาวมารีกลับปปากน้ำโพ เข้าเรียนชั้น ม.๑ โรงเรียนประจำมณฑลนครสวรรค์ ต่อมาสาวเสียชีวิต

เลยต้องไปอาศัยอยู่กับครอบครัวพ่อค้าจีนในตลาดปากน้ำโพ แต่ต้องทำงานหนักจึงตัดสินใจออกจากบ้านนาย ทำให้ต้องเลิกเรียนกลางคัน (ไม่จบชั้น ม.๓)

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๖ บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดตลิ่งชัน อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ร่วมคณะจาริกพระโลกนาถเดินทางไปประเทศพม่าและอินเดีย

มีคหปทานิกรรยาผู้บังคับการตำรวจมณฑลอุดรธานี เป็นโยมอุปัฏฐาก

ช่วงอายุ ๑๓ - ๒๖ ปี

๒๔ มีนาคม ๒๔๗๖ เริ่มเดินทางออกจากนครสวรรค์ ไปทางตาก - แม่สอด เข้าประเทศพม่าทางหงสาวดี ที่นี่ขณะเดินทางเกิดแตกแยก เหลือที่จะไปต่อราว ๑๐ รูป ซึ่งต้องจำพรรษาในย่างกุ้ง หลังออกพรรษา โดยสารเรือจากย่างกุ้งไปกั๊กตาดแล้วต่อต่อรถไฟไปนครราชคฤห์

ระหว่างรอรพระโลกนาถไปรับพระเณรจากลังกามาสมทบได้เดินทางไปมัสการสังเวชนียสถานทั้งสี่แห่ง คือ ลุมพินี พุทธคยา สารนาถ และกุสินารา

ปลายปี ๒๔๗๗ ผู้ร่วมคณะต้องล้มป่วยลง กอปรกับพระโลกนาถยังไม่กลับมา ทั้งหมดจึงตัดสินใจกลับเมืองไทย แต่สามเณรกรรมาต้องพักรักษาตัวอีกระยะ

และขออยู่ในอุปการะของสมาคมมหาโพธิ์ ตำบลสารนาถ เมืองพาราณสีตั้งแต่นั้นมา ทำให้ได้เรียนภาษาฮินดี อังกฤษ บาลี สันสกฤต และภาษาฮินดีได้เป็นที่ ๑

ของประเทศอินเดีย (สำหรับคนที่ไม่ได้ใช้ภาษาฮินดีตั้งแต่เกิด) ระหว่างนี้เริ่มเขียนข่าวและบทความมาลง ธรรมจักขุ พุทธศาสนา ประชาชาติ ในประเทศไทย

ปี ๒๔๘๑ จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสด็จประพาสอินเดีย

สามเณรกรรมาได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนจากพระองค์ด้วย

ปลายปี ๒๔๘๒ ย้ายไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยวิศวการติ ศานตินิเกตัน และได้เป็นเลขานุการส่วนตัว ศาสตราจารย์ตัน หยุน- อาน ผู้อำนวยการคณะจีนศึกษา ๘

กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ ถูกจับกุมขังตัวตามกฎหมายระหว่างประเทศ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตัดสินใจลาสิกขาบท ณ ค่ายกักกันที่ป้อมปราการปูราณา นครนิวเดลี

เมื่อเมษายน ปี ๒๔๘๕ จากนั้นได้พบกับ โยโกะ โมริโมโตะ เชลยสาวชาวญี่ปุ่นในค่ายเดียวกัน (แต่ต้องพลัดพรากกันหลังสงครามสงบ)

ต่อมารัฐบาลอินเดียย้ายเชลยทั้งหมดไปอยู่ค่ายเทวาลี ที่นี่ได้พบพระโลกนาถซึ่งถูกจับเป็นเชลยเช่นกัน

ปี พ.ศ. ๒๔๘๙ หลังสงครามสงบราว ๙ เดือน ได้รับการปล่อยตัวออกจากค่ายเทวาลีให้กลับถิ่นฐานเดิม โดยรถไฟขบวนพิเศษมาส่งลงเรือที่นครบอมเบย์

แต่ต้องมาตักค้างอยู่ในค่ายจอรอง สิงคโปร์ อีกพักใหญ่ ก่อนหาหนทางกลับเมืองไทยจนได้ขึ้นบกที่ท่าน้ำราชวงศ์ - ทรงวาด เมื่อ ๔ สิงหาคม ๒๔๘๙

รวมเวลาอยู่ในประเทศอินเดียราว ๑๒ ปี

ช่วงอายุ ๒๖ - ๓๘ ปี

๒ ตุลาคม ๒๔๘๙ สอนภาษาสันสกฤต อินเดีย และไทย ที่อาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต จากนั้นได้เป็นล่าม พนักงานแปล และเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

ในสถานกงสุลอินเดีย (ภายหลังเป็นสถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำประเทศไทย) ในปีถัดมา ระหว่างสอนภาษาที่อาศรมฯ ได้รู้จักกับเรื่องอุไร วิทยุชเรนนันท์

คู่ชีวิตในเวลาต่อมา (จดทะเบียนสมรส ณ อ.บางกอกน้อย เมื่อ ๙ มิถุนายน ๒๔๙๒) ทั้งนี้ได้ร่วมกันแปลคัมภีร์พุทธจริต ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ๒๔๙๓

และแปลหนังสืออื่นๆ ต่อๆ มาอีกหลายเล่ม

กรกฎาคม ๒๔๙๓ ตามหาพี่สามพบที่บ้านพักข้าราชการสรรพสามิต อ.หนองแค จ.สระบุรี

หลังจากกัน ๑๖ ปี

ปี ๒๔๙๔ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยเชิญแสดงปาฐกถาต่อมาได้รับเลือกเป็นกรรมการวิเทศสัมพันธ์ของพุทธสมาคม จากนั้นพระพิมลธรรม

อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ เชิญไปสอนหนังสือที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓๑ กรกฎาคม ๒๔๙๕ ได้ลูกสาวคนแรก ในปีถัดมามีโอกาสได้เข้าร่วมฉันทสัจจะสังคายนา (การชำระสะสางพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖) ณ ประเทศพม่า ซึ่งจัดขึ้นโดยอนุ

นายกรัฐมนตรีพม่า จากนั้นได้พาคณะพระพิมลธรรมไปมัสการสังเวชนียสถานในอินเดียและศึกษาพระศาสนาในเกาะศรีลังการาว ๓ สัปดาห์ (๖ มิถุนายน - ๓๐

มิถุนายน ๒๔๙๖)

๒๔๙๖ - ๙๗ เป็นผู้แปลสุนทรพจน์ของหัวหน้าคณะองค์การฟื้นฟูศิลปกรรม M.K.A. ครึ่งมาเยือนไทย ในกรณีนี้ได้รู้จักผู้ใหญ่หลายท่าน และได้รู้จักกับคุณสังข์ พัดโนทัย

คนสนิทของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

กุมภาพันธ์ - เมษายน ๒๔๙๗ พาคณะพระครูศรีธรรมคุณ แห่งวันเวฬุราชิน ตลาดพลู ไปมัสการพุทธสถานในอินเดียและเนปาล โดยมี สังข์ พัดโนทัย

ร่วมคณะไปด้วย ทำให้สนิทสนมกันมากขึ้น และเป็นเหตุให้รู้จัก อารี ภิรมย์ ในเวลาต่อมา ในปลายปีนี้ได้พาคณะธรรมยาตราไปทัศนศึกษาที่อินเดีย และในปีเดียวกันนี้ ได้ร่วมต้อนรับบัณฑิตยวาหระสาล เนห์รู ขณะแวะเยือนไทยระหว่างเดินทางไปอินโดนีเซีย

ปี ๒๔๙๘ เป็น ๑ ใน ๔ คณะทูตได้เดินทางไปผูกไมตรีกับประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตง และนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ปี ๒๔๙๙ กระทรวงวัฒนธรรมขออภัยให้ร่วมคณะไปถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง องคฺลีมาล ที่นครบอมเบย์ ราว ๒ เดือน

๑๖ ตุลาคม ๒๔๙๙ ลาออกจากสถานเอกอัครราชทูตอินเดีย ไปเป็นบรรณาธิการข่าวต่างประเทศที่หนังสือพิมพ์เสถียรภาพ

กุมภาพันธ์ ปี ๒๕๐๐ เป็นเลขานุการคณะพ่อค้าชาวไทยไปเจรจาตกลงขายข้าวให้แก่ประเทศจีน

๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๐ ได้บุตรชายคนที่ ๒

ต้นปี ๒๕๐๑ แผลปาลูกตาของ Dr.Ernst Bnez ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาชาวเยอรมัน ที่วัดมหาธาตุฯ ส่งผลให้เอกอัครราชทูตเยอรมนีซึ่งอยู่ในที่นั้น

เชิญไปเยือนเยอรมันตะวันตกเป็นเวลา ๔ สัปดาห์ (๘ ก.ค. - ๖ ส.ค. ๒๕๐๑) เมื่อครบกำหนดจึงได้ท่องเที่ยวยุโรปต่ออีก ๖ ประเทศ รวมทั้งประเทศกรีซ

ซึ่งทำให้มีโอกาสสัมภาษณ์สังฆราช Makarios ผู้นำชาวไซปรัสต่อผู้สื่อข่าว (ต่อมาได้เป็นประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐไซปรัส) ลงหนังสือพิมพ์เสถียรภาพ

ชวงอายุ ๓๘ - ๔๖ ปี

๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีแทนจอมพล ถนอม กิตติขจร

ส่งผลให้ในวันรุ่งขึ้นสันติบาลล้อมบ้านและคุมตัวไปไว้กองปราบปทุมวันในข้อหาคอมมิวนิสต์ ถูกขังอยู่ที่นั่นราวสามเดือนครึ่ง

ก่อนถูกย้ายไปคุมขังที่กองปราบสามยอดเพราะห้องขังแน่นมาก แต่อยู่ได้เพียง ๒๐ วัน ก็ทนสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะไม่ไหว

จึงยื่นคำร้องขอกลับมาที่กองปราบปทุมวันในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ หลังจากนั้นราวหนึ่งปี ถูกย้ายไปเรือนจำการเมืองซึ่งครว ลาดยาว

ซึ่งเป็นที่ทำให้กำเนิดหนังสือแปลกว่า ๑๐ เล่มในเวลาต่อมา

๕ ตุลาคม ๒๕๐๕ หลังจากถูกจำคุกขังยี่สิบวัน ๔ ปีเศษ จึงเริ่มมีการฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรม แต่เป็นไปอย่างล่าช้า ต่อเมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ถึงแก่อสัญกรรมในปี ๒๕๐๖ คดีจึงฟ้องคลายได้เร็วขึ้น

๑๙ เมษายน ๒๕๐๙ ขอประกันตัวออกมาพักที่บ้านเพื่อรักษาอาการป่วยจากโรคเครียด ต่อมาได้ทราบข่าวพระโลกนาถมรณภาพด้วยโรคมะเร็งที่เมืองแม่เมียว

ประเทศพม่า เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๙ จากนั้นได้ทราบข่าวว่า ศรี เทวปรีชยะ วาลิสหะ เลขานุการสมาคมมหาโพธิ์ ถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจ เมื่อวันที่ ๓

สิงหาคม ๒๕๑๑

๒๔ มิถุนายน ๑๕๑๒ ได้รับการถอนฟ้องหลังจากถูกคุมขังนานราว ๘ ปี จากนั้นได้ร่วมทำงานกับคณะหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ “กรุงเทพฯ วิจารณ์”

ชวงอายุ ๔๙ - ๖๕ ปี

๑ ตุลาคม ๒๕๑๒ ทราบข่าวพระยาอนุมานราชชนดิถึงแก่กรรม หลังจากนั้นราว ๓ เดือน ทราบข่าวอีกว่า บัณฑิตจรูญ นาค สรมา ผู้อำนวยการอาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต ถึงแก่กรรม

กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔ เป็นมีคฤหบดีพาคณะ ส.ส. พิษณุโลก ไปถ่ายทำภาพยนตร์เกี่ยวกับสังเวชนียสถานในอินเดียประมาณ ๑ เดือน

๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ บรรยายเรื่อง “ภิกษุโลกนาถที่ข้าพเจ้ารู้จัก” ที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ต่อมามูลนิธิ Friedrich - Naumann - Stiftung

เชิญไปดูกิจการสื่อสารมวลชนและเลือกตั้ง ส.ส. ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระหว่างวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน - ๒ ธันวาคม ๒๕๑๕

ปลายปี ๑๕๑๖ บรรยายพิเศษ “ความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ในวรรณคดีตะวันออก” โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานของ รพินทรนาถ ฐากูร “แก่นคณะสังคมและมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล และรับเชิญสอนภาษาอังกฤษให้คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี ๒๕๑๖ - ๑๘

๒๔ มีนาคม - ๑๑ เมษายน ๒๕๑๘ เป็นผู้อำนวยการการประชุมอาศรมแปซิฟิก ที่วัดเชิงคดอยผาลาด เชียงใหม่ ต่อมาได้เดินทางร่วมกับอารี ภิรมย์

ไปฮ่องกงเพื่อหาผู้ทางเจรจาซื้อขายกับประเทศจีนในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน

๒๕๒๑ - ๒๕๒๓ สอนวิชาแปลข่าวหนังสือพิมพ์ ที่คณะวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๒๒ สมาคมมิตรสัมพันธ์ต่างประเทศของประเทศไทยเชิญไปเยือนจีน ๓ สัปดาห์ ต่อมาสภาวัฒนธรรมสัมพันธ์ของประเทศไทย

เชิญไปทัศนศึกษา ๑๐ วัน (๒ - ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๒)

กันยายน ๒๕๒๓ เกษียณอายุตัวเอง โดยลาออกจากงานหนังสือพิมพ์ตามภรรยาที่เกษียณอายุราชการ เพื่อใช้เวลาท่องเที่ยวร่วมกันทั้งในและต่างประเทศ

ในวาระที่ทั้งคู่มีอายุครบ ๖๐ ปีนี้ ได้จัดพิมพ์คัมภีร์พุทธจริต เป็นครั้งที่ ๒ ด้วย

ปี ๒๕๒๔ เดินทางร่วมกับภรรยาไปมีสการสังเวชนียสถานในอินเดีย และร่วมเดินทางกับคณะของคุรุสภาไปทัศนศึกษาอเมริกา

ปีถัดมาได้ไปทัศนศึกษาที่เกาะศรีลังกากับคณะธัมมาพาเทียวในเดือนพฤษภาคม จากนั้น ๓ เดือน ได้ไปเที่ยวรัสเซียกับบริษัท เถกิงทิวร์

๑๑ กันยายน ๒๕๒๕ รักรางวัลดีเด่นประจำปี ๒๕๒๕ ในการผลิตผลงานเพื่อเยาวชน ประเภทหนังสือแปล เรื่อง “ชีวิตประวัติของข้าพเจ้า” โดย มหาตมา คานธี

จากคณะส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๒๖ ร่วมการประชุมภาษาฮินดีสากล ครั้งที่ ๓ ที่นครนิวเดลี และท่องเที่ยวต่อในภาคเหนือของอินเดียประมาณ ๑ เดือน

พฤษภาคม ๒๕๒๗ ไปเนปาล และได้เริ่มต้นเขียนบันทึก “ชีวิตที่เลือกไม่ได้” ในรูปแบบของจดหมายถึงลูกจำนวน ๓๓ ฉบับ โดยหวังให้ผู้อื่นได้อ่านเล่นๆ

และเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ชีวิตตัวเอง

ช่วงอายุ ๖๕ ปี - ปัจจุบัน

ปี ๒๕๓๐ หนังสือ “ชีวิตที่เลือกไม่ได้” ได้รับรางวัลชมเชยประเภทสารคดี ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี ๒๕๓๒ รับมอบเข็มและใบประกาศเกียรติคุณจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะที่

“ได้เป็นกำลังหนุนสำคัญในการช่วยพัฒนาการบริการและวิชาการให้เจริญก้าวหน้าและมีเสถียรภาพยิ่งขึ้น”

ปี ๒๕๓๘ ได้รับรางวัล “ศรีบูรพา”

ปี ๒๕๓๙ รับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และรางวัลเสนาธรรมจักร

จากศูนย์ส่งเสริมพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ในฐานะได้ทำคุณประโยชน์ต่อพุทธศาสนาในด้านการแต่งหนังสือ

ปี ๒๕๔๐ ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาวรรณศิลป์ (แปล สารคดี ความเรียง) จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ปี ๒๕๔๑ รับปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยศิลปากร และปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

จากมหาวิทยาลัยบูรพา

ปี ๒๕๔๒ รับเกียรติบัตรจากโรงเรียนนครสวรรค์ ในฐานะ “ศิษย์เก่าที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและช่วยเหลือโรงเรียนนครสวรรค์”

ปี ๒๕๔๔ รางวัลนราธิปจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย